

55. ročník Fyzikálnej olympiády

v školskom roku 2013/2014

Zadania úloh domáceho kola kategórie E

(ďalšie informácie na <http://fo.uniza.sk> a www.olympiady.sk)

1. Bežci

Dvaja bežci trénovali beh na priamej vodorovnej ceste. Na kilometrovníku s označením 20 km sa dohodli, že vyštartujú súčasne opačnými smermi a po prebehnutí vzdialenosti $s = 7,5$ km sa obrátia a pobežia nazad. Prvý bežec bežal priemernou rýchlosťou $v_1 = 18$ km/h, druhý priemernou rýchlosťou $v_2 = 12$ km/h.

- Nakresli situačný obrázok pre pohyb bežcov.
- Za aký čas t po odštartovaní sa bežci opäť stretli?
- Pri ktorom kilometrovníku sa bežci opäť stretli?

2. Hojdačka

Deti si urobili z dosky s hmotnosťou $m = 35$ kg a dĺžkou $l = 3,0$ m hojdačku v podobe dvojramennej páky. Aby sa mohli pohodlne hojdať osoby s rôznymi hmotnosťami, podoprelí dosku tak, že podpera rozdelila dosku na dve časti s pomerom dĺžok d_1 (ľavá časť) : d_2 (pravá časť) = 3 : 4.

- Na ktorú stranu sa bude hojdačka prevažovať, ak si na konce dosky sadnú chlapci s hmotnosťou $m_1 = 60$ kg (na ľavý koniec dosky) a $m_2 = 48$ kg (na pravý koniec dosky)? Svoje tvrdenie dolož výpočtom.
- Ktorý z chlapcov, ktorým smerom, a do ktorého miesta sa musí posunúť, aby zostala hojdačka v rovnovážnej polohe?
- Na ktoré miesto dosky (pozri časť a) úlohy) sa má posadiť ich kamarátka s hmotnosťou $m_3 = 46$ kg, ak chce sama dostať hojdačku do rovnováhy?
- Ku všetkým častiam úlohy (a, b, c) nakresli ilustračný obrázok.

Úlohu riešte všeobecne, a potom pre dané hodnoty veličín.

3. Ohrievač vody

Na školskom výlete sa deti ubytovali v rekreačnom zariadení, v ktorom sa na zohrievanie vody používajú prietokové ohrievače. Elektrický prietokový ohrievač vody, ktorý je pripojený na elektrickú sieť s napätím $U = 230$ V, zohreje za čas $\tau = 1,2$ min vodu s objemom $V = 1,0$ litrov a teplotou $t_1 = 12$ °C na teplotu $t_2 = 64$ °C.

- Urči teplo Q , ktoré je potrebné na uvedené zohriatie objemu V vody.
- Aký je v prípade a) príkon P ohrievača?
- Urči elektrický odpor R výhrevnej špirály ohrievača.

Predpokladaj, že ohrievač pracuje bez strát. Hustota vody $\rho = 1\,000$ kg/m³, hmotnostná tepelná kapacita vody $c = 4\,180$ J/(kg · °C).

4. Chodec a cyklista

Po priamej vodorovnej ceste sa rovnomerne pohybuje chodec rýchlosťou $v_1 = 1,0$ m/s.

- Akú prácu vykoná, ak prejde na tejto ceste dráhu $s_1 = 100$ m?
- Za aký čas t_1 prejde chodec dráhu s_1 ?

Na konci priameho vodorovného úseku cesty začne stúpanie cesty, ktoré je označené dopravnou značkou 8 %.

- Stručne vysvetli a nakresli obrázok k vysvetleniu značky uhla stúpania (klesania) na dopravných komunikáciách.
- Urči prevýšenie h medzi začiatočným bodom cesty a bodom cesty, ktorý má vodorovnú odľahlosť $a = 100$ m od začiatočného bodu cesty.
- Akú prácu W_1 vykoná chodec s hmotnosťou $m = 40$ kg, ak po ceste s uvedeným stúpaním prejde úsek s vodorovnou odľahlosťou $a = 100$ m od začiatočného bodu cesty?
- Akú prácu W_2 vykoná cyklista s hmotnosťou $m = 40$ kg, ak úsek cesty podľa bodu e) vykoná na bicykli, ktorého hmotnosť $m_1 = 8,2$ kg?
- Urči výkon P_1 chodca, keď v prípade e) prešiel uvedený úsek cesty za čas $t_2 = 180$ s. Urči výkon P_2 bicyklistu v prípade f) ak uvedený úsek cesty prešiel za čas $t_3 = 80$ s.

Úlohy rieš najprv všeobecne a potom pre dané hodnoty, $g = 10$ N/kg.

5. Chladenie vody

Na hodine fyziky sa žiaci rozprávali o chladení vody. Diskusiu sa rozhodli podporiť experimentom. Do tepelne izolovanej nádoby naliali $V = 6,0$ litrov vody s teplotou $t = 44$ °C, ktorú sa rozhodli ochladiť. Žiaci v triede navrhli dva možné spôsoby chladenia:

- priliat' do nádoby $V_0 = 1,0$ liter vody s teplotou $t_0 = 0,0$ °C,
- vložiť do nádoby $m_0 = 1,0$ kg ľadu s teplotou $t_0 = 0,0$ °C.

V ktorom prípade dosiahnu pri chladení nižšiu konečnú teplotu vody? Vysvetli a svoje tvrdenie over výpočtom. V oboch prípadoch urči výsledné teploty t_1 , t_2 vody v nádobe. Hmotnostná tepelná kapacita vody $c = 4180$ J/(kg · °C), hmotnostné skupenské teplo topenia ľadu $l = 334$ kJ/kg.

6. Meteorologický balón

Na meteorologické pozorovania sa používajú balóny. Meteorologický balón má tvar gule s polomerom $r = 1,2$ m a je naplnený vodíkom s hustotou $\rho_H = 0,090$ kg/m³. Balón je upevnený k povrchu Zeme pomocou ľahkého lanka. Hmotnosť obalu balóna je $m = 5,0$ kg.

- Urči veľkosť F_v vztlakovej sily, ktorá pôsobí na balón, ak sa balón nachádza v blízkosti povrchu Zeme, kde hustota okolitého vzduchu $\rho_{V0} = 1,29$ kg/m³. Nakresli ilustračný obrázok a znázorni v ňom sily, ktoré pôsobia na balón.
- Akou veľkou silou F je napínané lanko? Nakresli ilustračný obrázok a znázorni v ňom silu F .
- Pri príprave meracích prístrojov sa samotný balón odtrhol a začal stúpať nahor. Jeho stúpanie sa postupne spomaľovalo (zdôvodni prečo), až sa v určitej výške zastavil. Aká je hustota ρ_{V1} vzduchu v tejto výške? Nakresli ilustračný obrázok a znázorni v ňom sily, ktoré pôsobia na balón.

Uvažuj $g = 10$ N/kg. Objem gule s polomerom r je $V = 4\pi r^3/3$.

7. Meranie hustoty valčeka

Úloha: Urči hustotu telieska (napr. kovového valčeka).

Pomôcky: Teliesko (kovový valček), silomer, odmerný valec so stupnicou.

Postup:

1. Najskôr odvodíme výraz pre určenie hustoty ρ valčeka pomocou dvoch údajov silomera: valček je voľne zavesený na silomere (F_1); v druhom prípade je valček na silomere celkom ponorený do vody (F_2).
2. Meraním určíme hodnoty F_1 a F_2 . Vypočítame hustotu ρ valčeka.
3. Urobíme kontrolné meranie. Objem V valčeka určíme pomocou odmerného valca. Z hodnôt F_1 a V určíme hustotu ρ valčeka.
4. Diskutuj o presnosti svojho merania. Uveď, ako upraviš postup merania, aby si získal presnejšiu hodnotu hustoty valčeka.

---

55. ročník Fyzikálnej olympiády – Úlohy domáceho kola kategórie E

Autori úloh: Kamil Bystrický (1), Lubomír Konrád (2, 3, 5 až 7),
Daniel Kluvanec (4.)
Recenzia: Ivo Čáp, Daniel Kluvanec
Redakcia: Lubomír Konrád, Ivo Čáp
Slovenská komisia fyzikálnej olympiády
Vydal: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, Bratislava 2013